

ÜKS KÜSIMUS

Mis on Sinu hinnangul põhiprobleem eesti kaasaegse kunsti väljal?

INDREK
GRIGOR

Tartu Kunstimaja galerist

Eesti kujutava kunsti, aga ilmselt kogu kultuuri üks olulisim probleem on neljanda võimu puudumine. Selle kui paratamatusega tuleb ilmselt leppida. Ainsa alternatiivina, kuivõrd kriitika on normalseks toimimiseks oluline, näen enesekriitikat. Viimase puudumine pärnsib aga oluliselt kultuurivälja elujöudu.

Rain Kooli võttis 2013. aasta suvel meedia põhjal eesti kultuurist tekkiva kuvandi kokku järgmiselt: „Eesti ajakirjanduses hävitavat arvustust just eriti tihti ei kohta. Lähtugem siis sellest, et võimalikke põhjusi on kaks: meil lihtsalt luuakse nii kvaliteetselt, et halvimgi on talutav, või kestab endiselt vaikiv enesetsensuur.“ („Kriitika talumatu kergus“, err.ee, 15.07.2013)

Kooli õigustatud kriitika on suunatud kultuuriajakirjanduse poole ning olukorra põjhuseid otsiv arutluskaik teemal „väli on väike ja kõik tunnevad üksteist“ on pädev. Kuid see, et me kokku satume, on tingitud puhtmajanduslikel põhjustel kujunenud paratamatusest, mis ei võimalda sõltumatu kultuuriajakirjanduse olemasolu. Kriitik on samal ajal ka kuraator, galerist, õppetööd, kunstnik jne. Nii olen olnud Tartu Kunstimuuseumis ja Kunstimajas töötades väga mitme samas institutsioonis toimunud näituse kohta ilmunud artikli autor ja seda mitte ainult enese, vaid ka väljaannete toimetajate initsiativil. Selle põhjus on lihtne: töö institutsioonis ja töö kriitikuna üksi ei võimalda majanduslikku toimetuleku.

Kuivõrd ma ei näe võimalust sõltumatu kultuuriajakirjanduse tekkeks, siis mulle tundub, et ainus lahendus on teadlik enesekriitika.

Kui näiteks poliitik saab ja taktikalitel kaalutlustel ilmselt kohati suisa peab esitama end mingis ulatuses kui ilmeksimata ja ainuõiget, sest ajakirjanduse näol on tegemist sõltumatu struktuuriga, mis tagab kriitilise tagasiside (selle efektivsus Eesti praegust poliitikat vaadates on mõne teise artikli ja autori teema), siis kultuurivälja institutsioonid ja isikud peavad tegelma adekvaatse tagasiside puudumise tõttu intensiivselt enesekriitikaga. Valitsev suhtumine, mille kohaselt kõik on tehtud hästi ja kõik, mis on kehvasti, on tingitud välistest mõjudest, ning olukord saab paraneda vaid siis, kui me jätkame nii, nagu oleme senini tegutsenud – „Kindlalt edas!“ –, pidurdab oluliselt meie arengu potentsiaali.

TRIIN
TULGISTE

KUMU direktori abi

Võib-olla energiapuudus/ületöötamine. Ühelt poolt on hea pidevalt kütet sees hoida, aga samas näen väga paljude kolleegide puhul, kuidas meeletu töökoormus entusiasmi jätk-järgult kahandama hakkab.

TANEL
RANDER

Kunstnik, Y-galerii kuraator

Kaasaegse kunsti põhiprobleem on see, et tema ühiskondlik positsioon on endiselt olla rikka ja ratsionaalse mehe (aktiva) ilus, huvitav ja irratsionaalne naine (passiva). Nõnda

puudub tal ühiskonnas autoriteet, ta on argipäeva lisanauding, tema ülesanne on pakkuda härrale kunstielamust. Samal ajal on tema vajalikkus pideva küsimärgi all – see aga viitab ühiskonna kui terviku ebakindlusele. Nii ongi, et kritiseerid kaasaegset kunsti, siis kritiseerid ühiskonda. Ja ühiskond on meil vaene, inimesed, sh kunstnikud, elavad radikaalses vletsuses. Kaasaegne kunst sellele aga ei osuta – meil on palju tublisi ja programmilisi kunstnikke, palju kvaliteetseid kunstiteoseid. Uhked raamid ilmuvalt teose ümber juba enne seda, kui teose idee autori peas sünnib. Sest veinipokaaliga härra soovib elamust. Hea kunst tõstab ju inimeste elukvaliteeti, mistööti on just kunstiteadliku keskklassi heaolu see sotsiaalne skulptuur, mida meie edumeelsem kunstirahvas päevast päeva sepitseb. Köiki päevi sisustavad konkurents ja killustumine, halvad inimsuhted, konfliktid. Mul on vahel tunne, et siinkandis suudabki ühiskonnas ja intellektuaalsel skeenel esile kerkida vaid psühhopaat või oligarh (kes on alati ühtlasi ka psühhopaat). See on meie kultuuriliine eripära – kord tähendab meie jaoks vägivalda, autoriteet karmi kätt. Polariseerimine ja väljastamine käib täie hooga ka kunstiskeenel – sellel on geopolitiiline alus ehk kaasaegse kunsti tekkelugu Ida-Euroopas, samas on selles süüdi inimesed, kes ei suuda kultuuri peavoolupoliitikast lahti rebida. Ega ka geopolitiikast, mille objektid me oleme. Kohalike allikate (mida on kahjuks põhimõtteliselt vaid üks) kõrval määradav meie tegevusraadiust Skandinaaviaga seotud fondid. Me oleme ära lõigatud sellistest keskustest nagu Peterburi ja Moskva, meil on põhjendamatu distants teiste Ida-Euroopa riikidega, mistööti suures plaanis peamegi olema täpselt sellised, nagu me oleme – edendama maailma läänestamise projekti ning olema esiliini müüriladujad kahe tsivilisatsiooni vahel.

EHA
KOMISSAROV

KUMU programmijuht-kuraator

Põhilist ei oska öelda, probleemid sõnastatakse tavaliselt kunstiskeenedel, milles on erinevad huvid.

Kui räägime ühistest probleemidest, siis need puudutavad kas raha või kommunikatsiooni või seostuvad infrastruktuuri nõrkusega. Väljaspool Tallinna, Tartut, Pärnut ja Haapsalu pole üldse midagi, kogesed seda Narvas ja vaevalt et mujalgi lugu parem on.

Kunstihariduse hetkeseis jäetakse põhjusena kahjuks alati kõrvale ja sellisena, kriitikast survestamata, muutuvad väljaavaated uue kunstnikutüübti vormimiseks üha küsivatamaks.

Meie kunstimaailma hoiakud paistavad silma materialistlike radikalismiga ja konkurents on kordi olulisem kui mõni koostööle või solidaarsusele viitav samm.

Institutsioonide kuraatoreid kummitab talentipöud, nad on stressis, sest pole võtta piisavalt kompetentseid, huvivate ideede ja lahenduskäikudega kunstnikke. Kui kuraator tegeleb näiteks uusi kogemusi kaasava platvormi kujundamisega, pakub isegi võimalust uute teoste produktsiooniks, aga tal pole metsikut rahakuhja läheduses, satub ta raskustesse, sest pole piisavalt kompetentset kunstnikke sihtgruppi ega huvi.

Kunstnikud on organiseerunud väikestesse enesekesksetesse gruppidesse ja kohastunud suurepäraselt suhtluses kultuuriga. Praegune kunstielu on liiga kulka rutuunide ja võimaluste nägu.

Kunstituru väiksust ja üksluisust kompenseeritakse tavaliiselt mittekommertsiaalse infrastruktuuri uute struktuuride väljamõõtmisega. Paigutaks siia Lugemiku ja Rundumi tüüpil algatused, mis tegelevad uute kirjastus- ja ruumi mõtestamise projektidega.

Kunstivälja ja lokaalse konteksti huvitavaks muutmist näek singi sedasorti uute tegevussuundade tulekuga.